

Milko Brković

Zavod za povijesne znanosti HAZU
Obala kneza Trpimira 8, HR-23000 Zadar
brkovicmilko@gmail.com

NEOBJAVLJENE POLJIČKE ĆIRILIČNE ISPRAVE

Izvornici poljičkih ćiriličnih isprava donose samo općenite nazive za pismo kojim su pisane, kao što su *hrvatsko (arvacko) pismo*, *arvaska slova naša*, *rvaska slova*, *pismo hrvatsko* i slično. Sam govor koji se tim pismom zapisuje naziva se u njima *arvaski*, *jezik rvaski*, *arvaski jezik*, *naš jezik arvacki slavni* i slično. Diplomatička struktura tih isprava, iako se radi o kraju XV. do kraja XX. stoljeća, veoma je slična strukturi starohrvatskih isprava, osobito njihovim *potvrdnicama*. Velika je sličnost poljičkih isprava i sa srednjovjekovnim ispravama bosansko-humskih vladara i velmoža, osobito humskih velmoža, što je i razumljivo zbog etničke i zemljopisne blizine i bliskosti

Neobjavljene poljičke ćirilične isprave koje se u ovom radu obrađuju diplomatička su građa u obliku isprava u širem smislu riječi. One su po svome sadržaju kupoprodajni ugovori, pisma, oporuke, priznanice, sudske presude, crkveni i civilni otpisi, kratki povijesni i teološki traktati, popisi poreznih obveznika, popisi dužnika i vrste zaduženja, popisi misnih intencija, recepti za liječenje biljem, vremenske prognoze, građevinske i slični pisani dokumenti tadašnjeg življenja, nastali na prostoru između Splita i Omiša, u vremenskom razdoblju od početka XVI. do početka XX. stoljeća. Te se poljičke ćirilične isprave danas nalaze u raznim ustanovama i kod pojedinaca, primjerice: u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, u Državnim arhivima u Zadru, Splitu i Dubrovniku, Nadbiskupskom i Kaptolskom arhivu u Splitu, pismohrani Župnog ureda sv. Mihovila u Omišu, Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Sarajevu (konfiscirane god. 1945. od hrvatskog kolekcionara Aleksandra Poljanića), zatim ih se, možda najveći broj, nalazi u kući obitelji pokojnog liječnika Ive Šaškora u Omišu, zatim kod obitelji Novaković i Gojsalić u poljičkim selima Tugare i Kostanje, kod drugih poljičkih obitelji, kod mene na privremenoj posudbi izvornih dokumenata roda Banić, preko don Ivana Bani-

ća, sadašnjeg kapelana ųupe sv. Mihovila u Omišu, i od nekoliko drugih poljićkih i omiških obitelji, koje su me zamolile da ih transliteriram, transkribiram i objavim (osim toga ima ih i drugdje u privatnom posjedovanju). Jedan se veći broj nalazio kod *rahmetli* Seida M. Traljića, između ostalog a bivšeg djelatnika Akademijina Zavoda u Zadru, koje su poslije njegove smrti vjerojatno završile u sastavu navedene sarajevske zbirke, te kod drugih fizićkih osoba. Pretpostavljam da su sve te spomenute male zbirke dijelovi velike *zbirke isprava* poljićkih knezova Novakovića, koja se nalazila u sastavu Omiškog arhiva, a danas joj se trag zametnuo. Općenito uzevši i prema prethodnim osobnim istraųivanjima, struktura je poljićkih ćirilćnih isprava, iako se radi o kraju XV. do kraja XIX. stoljeća, veoma slična strukturi starohrvatskih isprava, osobito njihovim *potvrdnicama*. Zapravo, od svih krajeva Hrvatske ta se sličnost u strukturi isprave zadržala ponajviše u ųupaniji, kasnijoj »Republici«, Općini i Kneųiji Poljica. S druge strane, odmah na prvi pogled postoji velika sličnost poljićkih isprava i sa srednjovjekovnim ispravama bosansko-humskih vladara i velmoųa, osobito humskih velmoųa, što je i razmljivo radi etnićke i zemljopisne blizine i cjelovitosti. Stoga se općenito moųe reći da je izvornost i matićnost poljićke isprave upravo u starohrvatskoj kancelariji, dalmatinskom notarijatu i crkvenim ispravama. Odatle se širi prema kasnijem teritoriju Huma i Bosne, a onda se, što je jedinstveno, na kraju humskog i bosanskog srednjovjekovlja, vraća s potonjeg teritorija ponovno u Poljica. Na primjeru poljićkih isprava jasno se zrcale pravci kulturnih kretanja i utjecaja na poljićku ispravu i općenito na pisane izvore od kraja srednjeg vijeka pa nadalje. I prema mojim saznanjima, prvotna izvornost i ujedno tradicija poljićke isprave je, dakle, u starohrvatskoj kancelariji, s utjecajem dalmatinskog notarijata i crkvenih isprava, odakle se širi prema kasnijem Humu i Bosni, a onda se tijekom i krajem humskog i bosanskog srednjovjekovlja ponovno iz Huma i Bosne vraća u Poljica da bi se tu zadržala cijelo razdoblje novog vijeka. Općenito uzevši, većina neobjavljenih poljićkih isprava pisana je prema određenim diplomatsćkim formularima koji pak sadrųe konvencionalne dijelove isprava. Unutar ta tri dijela sadrųane su u većem broju diplomatsćke formule.

Diplomatsćko-povjesnićarska analiza neobjavljenih poljićkih isprava

Kako je uvodno rećeno, naslovljeni dokumenti jesu isprave u širem smislu rijeći, ponajviše kupoprodajni ugovori, testamenti, odluke, naredbe i pisma. U njihovoj diplomatsćkoj strukturi nije strogo poštivana općenitost isprava, odnosno konvencionalnih dijelova u koje spada *protokol* ili

uvod, *korpus* ili tekst ili kontekst i *eshatokol* ili zaključak. Diplomatićke su formule tih isprava ispremještane, manjkave i neujednaćene. Zastupljene su formula intitulacije, inskripcije, promulgacije, peticije, naracije, dispozicije s pertinencijom, koroboracije, svjedoka, datacije, notara i komplecije, ali neujednaćeno pa stoga svaka isprava ima svoj formular. Primjetno je da formula invokacije nije baš često sadržana u poljićkim ispravama koje su pak nastale izvan poljićke kancelarije, iako se predmetom i sadržajem odnose na područje Poljica. Primjerice, poljićke isprave pisane u zadarskoj kancelariji razlikuju se po svojoj strukturi od onih suvremene poljićke kancelarije. Kako poljićke isprave nastale u zadarskoj kancelariji ne sadrže formulu *invokacije* one najćešće zapoćinju formulom *intitulacije*. Mjesto je te diplomatićke formule najćešće na poćetku teksta isprave ali iznimno mođe biti i na kraju, kao npr. u jednoj ispravi iz god. 1723. (10. IX.) i 1780. (1. VIII.) gdje je podrećena subskripciji, koja pak sadrži ime kneza i naziv njegove kneđije kojoj pripada te oznaku podlođnosti velikom poljićkom knezu. U ispravama pisanim u zadarskoj kancelariji intitulacija je redovito na prvom mjesto i u pravilu navodi mletaćke providure za Dalmaciju i Albaniju – Nikolu Erica, Petra Vendramina, Jakova Bolduna, Jakova Rivu, Jakova Gradeniga, Alviza Foskarinija, a ponekad i neke druge mletaćke dostojanstvenike, odnosno izdavaće isprava. S druge strane, u ispravama pisanim u Poljićkoj Republici ona, primjerice, titulira kneza Ivana Novakovića (1723. i 1746.), općenito poljićke knezove i vojvode (1729.) te kneza Andriju Barića (1780.). Susjedna formula intitulacije poljićkih isprava iz zadarske kancelarije jest *inskrpcija* ili adresa. U nekoliko je slućajeva spojena sa *salutacijom*. Primatelji predmetnih isprava su neimenovani veliki poljićki knezovi, zatim knez Ivan Kapitanić, don Mate Karaman, Ante Mišejević, veliki poljićki knez Frane Pavić (1773.), knez Jure Jelić, veliki poljićki knez Ivan Jeronćić (1777.), Jure Vidat, knez Anton Kapitanić, to jest, ako je isprava pisana u Zadru adresirana je na primatelja u Poljicima i obratno, ako je pisana u Poljicima odnosi se na adresu u Zadru. *Salutacija* tih isprava nije ućestala a sastoji se od općenitog pozdrava (*pozdravljenje*), želje za svakim dobrom, od Boga danim dobrim zdravljem i iskazom ustrajnosti u bratskom prijateljstvu. Ona mođe biti i u obliku *devocije* (*Bog vas ćuva*). U prvom dijelu poljićkih isprava te kancelarije takoćer rjećde susrećemo i formulu *peticije*, koja je spojena s dispozicijom, inskripcijom i s naracijom. Sastoji se od zamolbe, poniznosti, ćinjenja usluge i pomoći za trađeni predmet. *Naracija* ili *ekspozicija* poljićkih isprava zadarske kancelarije svojim sadržajem govori o okolnostima koje su prethodile njihovu izdavanju i donosi dragocjene podatke za povijest doba i prostora o kojima govori. Ona je nakon dispozicije, s kojom je u viće primjera spoje-

na, najvaŹnija diplomatićka formula isprava za povijest Poljica, o ćemu se viŹe moŹe saznati u povijesnom sadrŹaju predmetnih isprava, a po svojoj duŹini, ovisno o predmetu, moŹe biti kraća i duŹa. Najredovitija i najvaŹnija diplomatićka formula svih poljićkih isprava je *dispozicija* ili *ekstenzija*. Ona je bit isprave ili dokumenta pa joj pripada srediŹnje mjesto u svakoj ispravi. Na temelju nje kasniji istraŹivaći povijesnih izvora donose određene ćinjenice za pojedino razdoblje, kraj, drŹavu, upravnu jedinicu i sve druge predmete povijesnog istraŹivanja, o ćemu se konkretno moŹe vidjeti u povijesnom sadrŹaju tih isprava. U poljićkim se ispravama zadarske kancelarije rijetko moŹe susresti i formule *sankcije*, njezine oblike *zakletve*, *pertinencije* i *promulgacije*. U naŹem se primjeru prijeti materijalnom sankcijom, ponajviŹe novćanom kaznom, ako se ne izvrŹi naredba. Zakletvom se iskazuje potvrda o istinitosti iznesenoga u predmetu isprave. Pertinencijom se pojedinaćno nabraja posjede, toponime, određuje granice i slićno, a ona je uglavnom spojena s dispozicijom. Promulgacija obznanjuje ili iznosi u javnost predmet pojedine isprave ili dokumenta. *Datacija* se poljićkih isprava zadarske kancelarije nalazi uglavnom pri samom kraju. SaŹoji se od mjesta izdanja (Zadar ili Poljica), dana, mjeseca i godine. U nekoliko je primjera upotrijebljena s naznakom *more Veneto*, odnosno po mletaćkom raćunanju poćetka godine. Kako su te isprave pisane bosanicom, brojke su za dan i godinu u većini primjera oznaćene slovima, ali glagoljićke vrijednosti. *Subskripcija* je jedna od najredovitiji formula donesenih isprava. Već je rećeno da je unutar nje u nekoliko primjera sadrŹana i intitulacija, u slućajevima kad nije samostalno zastupljena. Svoje su potpise na predmetne isprave zadarske kancelarije stavljali poljićki knezovi, vojvode i suci: Ivan Novaković, Ivan Kapitanić, Andrija Barić, Jure Novaković, Marko Źuljević, Marko Cvitanović, Petar StoŹić, Ivan Pavić, Matija Mijanović, mletaćki providuri Nikola Erico, Petar i Sebastijan Vendramin, Jakov Boldun, Jakov Riva, Jakov Gradenigo, Alviz Foskarini, notari i sindici Anđelo Batista, Jerolim Kavali, Sebastijan Mulin, Jere Cukato, Lovre Grisogono, Vicent Foskarini, Jakov Merkati, Mijo Źuljević, Marko i Luka KruŹićević, Marko Marinović-Milićević i Timotej Pini. Oni su ujedno i svjedoci donesenih isprava, a pojedini od njih danas su poznate povijesne osobe. Nakon subskripcije obićno slijedi formula *komplecije*. Ona uglavnom sadrŹi kratku regestu pojedine isprave. Kratko rećeno, bez obzira na neujednaćenost diplomatićkih formula poljićke su isprave zadarske kancelarije za hvalan i bogat diplomatićki materijal koji je pisan prema ondaŹnjim normama diplomatike.¹ On je sadrŹajno daleko bogatiji i ujednaćeniji kada se

¹ Brković, Milko. 2005. Zadarsko-poljićke isprave iz XVIII. stoljeća. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 47, 247–289.

izvrši diplomatska analiza i usporedba što većeg broja poljičkih isprava navedenog razdoblja, kako će uslijediti u nastavku ove rasprave.

Na primjer, isprave pisane perom poljičkog *kančilira* Marka Barića ujednačene su po rasporedu diplomatskih formula ili sastavnih dijelova u njima. Usporedbom s ispravama starijih kancelarija, bez obzira na vremensku udaljenost, diplomatsko-paleografska analiza pokazuje da je taj pisar tijekom svoje diplomatske naobrazbe imao pred sobom uzorak formula starohrvatske i humsko-bosanske srednjovjekovne isprave. Većina diplomatskih formula poljičkih isprava pisanih njegovom rukom odgovara rasporedu diplomatskih formula isprave kancelarije hrvatskih narodnih vladara i bosansko-humske kancelarije. Uvodni dio isprava *kančilira* Marka Barića sadrži invokaciju, dataciju, intitulaciju, inskripciju i ponekad salutaciju. Formula je invokacije u njegovim ispravama redovito u verbalnom obliku i redovito glasi: »*Slava Gnu. Bogu uvike amen*«. Njome započinje pisanje isprave i vječno se slavi i zaziva kršćanskog Boga u vidu prve božanske osobnosti. Ona je nešto modificirana u odnosu na isprave hrvatskih narodnih vladara i u odnosu na bosansko-humske isprave, odnosno skraćena je i pojednostavljena, ali je u redosljedu zadržala početno mjesto i potvrdnu riječ *amen*. Nakon nje skoro u pravilu slijedi datacija koja, opet skoro u pravilu, glasi »*Lit od Presvetoga Poroćenja Gosna*«. Nakon toga slijedi godina, mjesec i dan u vidu slovčane vrijednosti za brojeve. Godine se, dakle, u tim ispravama računaju od Isusova rođenja (*stilus nativitatis*) a dani od prvoga siječnja kao i u nekolicini isprava hrvatskih narodnih vladara te u pravilu u ispravama bosansko-humskih vladara i velmoža. Glede njezina mjesta u ispravama nešto je bliža potonjim ispravama jer se u njima datacija češće nalazi u eshatokolu, ali je u većini primjera zadržala mjesto koje joj je pripadalo u ispravama hrvatskih narodnih vladara, to jest u protokolu nakon invokacije. Sastoji se od *datuma temporale* i *datuma geographicae* koji se prebacuje u formule koje slijede nakon datacije pojedine isprave. Selo Truše najčešće je mjesto pisanja Barićevih poljičkih isprava. Navodi se i selo Umine, a ponekad se Poljica navode kao općenito mjesto nastanka i pisanja pravnog čina. Formula intitulacije njegovih poljičkih isprava je pojedinačna, kad se radi o ugovorima, i s dodatcima više osoba u općenitom obliku »*s vojvodom i s ostalim glavari od Polici*«, kad se radi o drugoj vrsti isprave. Budući je u svojim ispravama Marko Barić ujedno i pisar i veliki knez poljički, on se u ugovorima titulira u formuli pisara najčešće samo kao »*Ja Marko Barić knez od Provincije Pojlic*«, a u ostalim ispravama kao »*Mih knez Marko Barić knez veliki od Provincije Pojlic s vojvodom i s ostalima glavarih*«, tako 20. svibnja 1750. On, naime, za sebe u formuli pisara upotrebljava titulu *ja knez*, a u formuli intitulacije *mi knez veliki*. Formu-

la inskripcije Barićevih isprava najćešće je sadržana u drugim formulama, ponajviše u formuli komplecije. Adrese su njegovih isprava knez Ivan Kapitanić, nasljednici Pavla Hercegovića, Ante Sućić, Jure Dević, knez Jure Novaković, Pavao Petrićević, Juraj i Ivan Velić, Anton Sorić, Ana Rarošević, Periša Bulić, Marko i Ante Franićević te obitelj Pavla Pavlićevića. Sve su te navedene uvodne formule dosta ćeste u njegovim poljićkim ispravama, dok je jedino salutacija dosta rijetko upotrijebljena. U jednoj njegovoj poljićkoj ispravi ona glasi »i da ste lipo zdravo« (13. svibnja 1750.). Središnji dio poljićkih isprava *kanćilira* Marka Barića sadrži notifikaciju ili promulgaciju ili pak publikaciju, zatim naraciju, dispoziciju i svjedoke. Notifikacija je u njegovim poljićkim ispravama ćesto samostalna diplomatska formula, a ponekad je usko povezana s naracijom. U svakom slućaju njome se publicira ili daje svima na znanje o kojem će se predmetu govoriti u dispoziciji, odnosno njome se upozorava javnost na ispravu. Ona u Barićevim poljićkim ispravama najćešće glasi: »Ovo neka se zna i bude u znajne svakomu sudu svitile i plemenite pravde prid koji lice izaće ovo pismo otvoreno i oćito ućinjeno«. To se obznanjivanje nastavlja u naraciji pa se, između ostalog, kazuje da se isprava ćini po Zakonu i obićaju poljićkom. Izrazi koji se upotrebljavaju u notifikaciji tih isprava, kao uostalom i cijela formula, doslovno su preuzeti iz starijih hrvatskih ili bosansko-humskih srednjovjekovnih isprava. Osobito je izraz *otvoreno pismo* prisutan u bosansko-humskim srednjovjekovnim ispravama, kako u ćirilskim tako i u onima koje su pisane latinskim jezikom. Nakon te formule slijede naracija i dispozicija, više puta s pertinencijom, o ćijim sadržajima puno više govori povijesni sadržaj poljićkih isprava. Potom slijedi formula svjedoka u znaćenju koroboracije isprave. Svjedoci su u Barićevim ispravama mnogobrojni. Među ostalim to su: Ante Dišmanić, Aleksandar Domadelli, Luka Bulić sin Jakovljević, don Ivan Krućićević, Ivan Velić sin Matijin, Duje Danić i drugi. Zaključni dio ili eshatokol poljićkih isprava *kanćilira* Marka Barića sadrži formulu pisara, subskripcije i komplecije. Pisar je ista osoba kao i destinator. To je veliki poljićki knez Marko Barić koji se kao pisar u formuli pisara redovito naziva samo knez ali ponekad i kao *veliki knez od Provincije Pojlic*, tako u ispravi od 20. srpnja 1752. U svojoj ispravi od 18. svibnja 1750. navodi za sebe u intitulaci da je »Mi knez Marko Barić s vojvodom i s ostalimi glavari od Polici«, a u formuli pisara da je »Marko Barić knez« i da je »pisa po naredbi gna. kneza veloga«. Stjeće se dojam da su to dvije osobe ili da on te godine još nije izabran za velikoga kneza poljićkoga. Međutim, on se u svojoj ispravi izdanoj dva dana nakon prethodne jasno titulira titulom velikoga kneza, a to isto ćini i u formuli pisara više puta navedene i donesene isprave od 20. srpnja 1752. kada sebe naziva »Ja Marko Barić knez veliki od Provin-

cije Pojlic pisa budući mojlen i kako sliša od obe strane«. To isto ćini i na svojoj ispravi koja nosi potpuno istovjetnu dataciju kao i prethodna. Nakon toga on se u formuli pisara svojih poljićkih isprava navodi ovako: *Ja knez Marko Barić ovog vrimena knez Provincije Pojlic pisa kako sliša od obe dvi strane* (28. VI. 1754.), i: *Pisa ja knez Marko Barić budući mojlen razumijući obe strane u viru pravo kako je zgora* (20. i 24. VII. 1763.). Uoćljivo je u formuli subskripcije da se Ante Dišmanić i Aleksandar Domadelli u nekoliko slućajeva potpisuju na talijanskom jeziku, što pak daje veću važnost i šire znaćenje tih isprava, jer su ta dva svjedoka sluźbenici mletaćke općine Omiš. Više se puta u toj formuli, a i u formuli naracije, uopćeno navodi da će, uz imenovane, ispravu »potpisati i veće dobrih ljudi«, kojih se imena ne navode. Prema tome možemo ustvrditi da se pojam *dobri ljudi* u povijesnim znanostima ne može odnositi samo na ćlanove bosansko-humskih kršćana, već on ima i šire znaćenje. Posljednja formula donesenih Barićevih poljićkih isprava je komplecija ili dodatak. Ona se najćešće nalazi *a tergo* isprave u obliku adrese ili kratke regeste, koju obićno ne piše pisar isprave već neka druga ruka. U Barićevim poljićkim ispravama ona glasi: *M. p. knezu Juri Novakoviću u Ćazin Dolac. Kniga ali protešt bratu Jurju proz travu pod Sukmosinom i proz vinarade u Primorju* (13. V. 1750.); *ovi mandat bi proštiven Matiju Petrićeviću prošti don Stipan Radić. Mandat suproć Petrićevićem za zemlju Podstinicu* (18. V. 1750.); *Protešt momu bratu Jurju ko je ućinen od suda gosna. kneza velikoga i ponutkovan je od svi dili meju nami braćom* (20 V. 1750.); *pismo s Antonom Sorićevim od Ovarća* (20. VII. 1752.); *pismo s Anom Raroševom od Karća* (20. VII. 1752.); *pismo od Ovarća s Perišom Bulića. Ovide pisma* (28. VI. 1754.); *pismo od Ovrća Sorićem* (20. VII. 1763.); *pismo od Brdašća* (24. VII. 1763.). Ujedno iz komplecije, kao i iz drugih formula isprava, saznajemo nazive poljićkih isprava. To su *pismo, mandat i kniga*.² Ovdje smo ciljano analizirali manji dio poljićkih isprava, pisanih rukom *kanćilira* Marka Barića, kako bismo, sa stajališta diplomatike, pokazali da što je pisar obrazovaniji to je isprava kompletanija te predmetno i sadržajno jasnija. To nam ujedno pokazuje notarevu diplomatićarsko-povjesnićarsku naobrazbu te razdoblje i podrućje kulturnog zanimanja, u našem slućaju tradiciju starohrvatske, humske i bosanske isprave, koju pak primjenjuje i prenosi u svoje razdoblje. To je ustvari praktićna tradicija hrvatske isprave.

S druge strane i općenito uzevši, izuzevši kancelarije izvan Poljica koje su takoder pisale poljićke isprave, većina neobjavljenih poljićkih isprava, poput isprava *kanćilira* Marka Barića, pisana je prema odrećdenim diplomatićkim formularima koji pak sadrže konvencionalne dijelove isprava,

² Brković, Milko. 2004. Nekoliko neobjavljenih isprava poljićkog *kanćilira* Marka Barića. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 46, 269–306.

kao što je već rećeno, uvod ili protokol, tekst ili kontekst (korpus) i zaključak ili eshatokol. Unutar ta tri dijela sadržane su u većem broju diplomatske formule, koje su veoma ujednaćene a *formulari*, po kojima su pisane te isprave, gotovo su identićni. Mi ćemo se ovdje više zadržati na diplomatskim formulama.

1) *Invokacija*

Neobjavljene poljičke isprave ne sadrže uvijek formulu invokacije. Njezin oblik u njima je rijetko simbolićan, a ćesto verbalan, i to u izrićajima: *U ime Isukarstovo amen; u ime Božje amen; Ezus i Marija amen; va ime Božje amen; Jezus i Marija amen; samo Jezus; budi valen Isus i Marija; u ime Gna. Boga amen; slava Gnu. Bogu uvike amen i u ime Boga amen i slićno*. Osobe zaziva su, dakle, kršćanski Bog, Sin i Isusova majka Blažena Djevica Marija s potvrdnom rijećju *amen*. U ispravama s kraja XV., poćetka XVI. i tijekom XVIII. stoljeća invokacija više izgleda kao pozdrav (salutacija) ali izraz *amen* potvrđuje da se ipak radi o formuli invokacije. Poćetkom XVIII. stoljeća invokacija je u neobjavljenim poljićkim ispravama sasvim skraćena da bi potom potpuno išćezla, a onda se tridesetih godina toga stoljeća u svom prvotnom obliku ponovno vratila u te isprave.

2) *Datacija*

Formulu datacije sadrži većina neobjavljenih poljićkih isprava. Ona u njima slijedi odmah nakon invokacije, a kad je invokacija izostavljena dolazi na prvo mjesto. Primjerice, njezini oblici u tim ispravama mogu glasići: *Lit GnH. 1000 i pet sat i šezdeset i peto tekući na dan sedam miseca marća; lit gni. 1500. sat 86. tekući miseca jenara na 7; lit Gni. 1600. teciše miseca peravara 8; lit Gni. 1608. aprila na 7; lit od rostva Isukarstva 1617. miseca sertrba 10.; lit od rostva Isukrstova 1618. febara 22.; lit od rostva Isukarstova 1618. pervara na 22.; lit od rostva Isukarstova 1623. miseca jenara 14.; decebra na 30. 1701.; 1705. marća na 29.; lit od Rojstva Isukarstova 1708. decembra 18.; lit od rojstoa Isukarstova 1715. aprila 9.; marća na 1. 1717.; 1717. decembra na 10.; 1733. julija na 29.; 1742. ovo godišće; lit Gni. 1743. marća na 18.; is Truš na 20. otonbra 1746.; na 20. otonbra 1747.; na 1758. aprila 12.; godišća Poroćenija Gsva. 1762. miseca marća na 9.; na 9. marća 1796.; na 16. venbara 1767.; 1782. vebarar 21.; na 6. vejlaće 1783. u Truše i 1783. luja na 8.*³ Poljićke su isprave, dakle, datirane prema Isusovu rođenju (*stilus nativitatis*), što se u pojedinima ćak i izrićito navodi (*od rojstva Isukarstova*). Obićno se navodi godina, mjesec, dan i mjesto izdanja dokumenta. Godina i dan pišu se slovima koja oznaćuju broj-

³ Donesene su datacije sadržane u izvornicima poljićkih isprava ćiji se originali trenutno nalaze kod autora ovog rada.

ke, rjeđe arapskim brojkama, a ponekad i riječima. Nazivi su mjeseci latinski, ali ponekad i hrvatski.

3) *Promulgacija*

Promulgacijom započinje središnji dio poljičkih isprava. Njome se ukratko najavljuje sadržaj pojedine isprave. Ujedno obiluje podacima o imenima, prezimenima i toponimima, vezanim za pravni čin i naziv pojedine isprave, primjerice: *pismo*, *otvoreno pismo*, i općenito za samu pravnu ustanovu, donatora i destinataru. Kako je i ta diplomatska formula kratka, donosim nekoliko primjera iz navedenih isprava pisanih u poljičkom selu Truše:

Ovoj neka se zna kako se čini ovoj pismo u Pojlici u selu Truša prid svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znanje svakomu sudu turskomu i karšćanskomu prid koga lice izaće ovo pismo; ovo neka je u znane svakomu sudu i pravdi prid ku lice izade ovo pismo otvoreno kako se učini u selu Trušah u kući Marasa Kuričića prid svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znane svim i svoj pravdi prid ku izade ovo pismo otvoreno koje se učini u selu Truša u kući Pavličicevoj prid svidoci zdol upisanimi; ovo neka je u znane svim i svoj pravdi prid ku izade ovo pismo otvoreno koje se učini u selu Truša u kući Pavličicevoj prid svidoci zdol upisanimi; ovo neka je u znane svakomu sudu i pravdi prid koju lice izaide ovo pismo otvoreno ko se učini u selu Trušah u kući Marasa Kuričića pri svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znane svakomu sudu prid ko lice izaide ovo pismo otvoreno ko se učini u mistu poličkomu u selu Trušah u kući Marasa Kuričića pri(d) svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znanje svakomu sudu i pravdi prid ku lice izajde ovo pismo otvoreno ko se učini u mistu poljičkom u selu Truša u kući Pavlića Vidoševa prid svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znane svakomu sudu i pravdi prid ku lice izajde ovo pismo otvoreno koje se učini u mistu poličkomu u selu Trušah u kući sinov Mijovila Borovčića prid svidoci zdolu pisanimi; ovo neka je u znane svakoj p. pravdi prid koju izaće ovo pismo; ovo neka se zna i neka je u znanje svakomu sudu i pravdi gdi bude a potreba da se prikaže ovo pismo koje se učini u selu Truša prid svidoci (svidoci?) niže pisanimi; ovo neka je u znane svakomu svitlomu sudu i pravdi gdi bude potreba da se prikaže ovo pismo koje se čini u selu Truša u kući meštra Marka Pavličicevića prid svidoci niže pisanimi; ovo neka se zna gdi bude potreba da se prikaže ovo p. pismo ko se piše u selu Truša u dvoru meštra Marka Pavličicevića a prid svidoci zdolu imenovanimi; hovo neka je u znanje svakoj svitloj i plemenitoj pravdi prid koju svitlo lice izaće hovo hotvoreno i hočito pismo koje se čini u p. Župi Polčićkoj a Knežije Velike gna. Ivana Barčića(?) i Vojvos(t)va Polčićkoga p. Mateja Dragičevića prid svidoci niže pisanimi a u selu Truša u kući Pavličicevića; hovo neka je u znanjnce (!) svakoj svitloj i plemenitoj pravdi di bi prišlo ovo otvoreno pismo koje se čini u P. Župi Polčićkoj(!) a za knežije velike gna. kneza Ivana Barića

i vojvoosva polćićkoga p. Matija Dragićevića a u selu Truša u kući Jurja Kapitanića a prid svidoci niže pisanimi; ovo neka je u znanje svakojoj p. pravdidi (!) i sudu gdi bi bila potriba prikazati ovo p. pismo koje se ćini u poštovanoj Źupi Pojlićkoj za knežije velike p. gna. kneza Pere Sinovćića i p. vojvoode Ivana Kaštelanića u selu Truša u kući kneza Ivana Kapitanića i jnegova brata Marka i sinovca don Jurja a z druge strane meu Petrom Vukovićem a pridiokom Sorićem; ovo neka se zna i neka je u znanje svakomu plemenitomu sudu i pravdi prid koje lice pravde izaće ovo p. pismo otvoreno koje se ćini u p. Źupi Pojlićkoj u selu Truša prid svidoci niže pisanimi među dobrimi jludmi za knežije ploga. gna. kneza Marka Barića i p. vojvoode Pavla Juretinovića; ovo budi u(z)nane svakomu sudu i pravdi pri ku bi došlo ovo pismo otvoreno koje se ćini u Źupi Polićkoj a u selu Truša a u kući gospna. dom Jure Kapitanića; ovo neka se zna i bude u znanije svakomu sudu plemenite pravde prid koje lice izaće ovo pismo otvoreno i oćito ućijmeno kako se ćini po zakonu i obićaju pojlićkomu u mistu Pojlic selu Truše u kući gna. gna. dom Jurja Kapetajnića i jnegovi strici među jludmi niže pisanimi i svidoci; godišća Poroćenija Gsva. 1762. miseca marća na 9.; ovo budi u znajne svake plemenite pravde prid koje lice izaće ovo pismo oćito ako bude potriba koje se ćini po obićaju i zakonu pojlićkom a u selu Truše među dobrimi jludmi s jednu stranu Frane Vidatović svojimi sinovi a zdrugugu(!) stranu gn. dom Jura Kapitanić; ovo neka se zana(!) kako osudismo od sela Marko Vojino(vić) onez koj svi ki su se ki su se(!) doticali nepoštenim govorenem do poštena Ante Kapitanića i Kate žene Bariše Bariše(!) Barićića.⁴

4) Naracija i dispozicija

Naracija ili ekspozicija svojim sadržajem govori o okolnostima koje su prethodile pravnom ćinu isprave i o njegovoj dokumentaciji. Skupa s dispozicijom ćini bit isprave, a u predmetnim poljićkim ispravama i misaonu cjelinu. Te su dvije diplomatske formule u poljićkim isprava usko povezane pa ih je potrebno tako i analizirati. Po svojoj su dućini u jednima duže, a u drugima kraće. Skupa s prethodnom promulgacijom donose niz povijesnih podataka kao što su imena, prezimena, toponimi, novćane jedinice, titule i općenito važne podatke za povijest »Republike« Poljica. Evo nekolicine primjeraka kako naracija i dispozicija poljićkih ispravama donose sljedeće povijesne podatke. U ispravi iz god. 1565. (7. III.) Kate Delijina, žena Ivana Jurjeva iz Zastinja, dolazi u selo Truše i moli nekog Vidoša da joj dade kravu, a ona će njemu zauzvrat svoj diobeni dio gaja u općinskom dobru Brdo. Nakon takve naracije u dispoziciji se navodi sklapanje takvog ugovora uz kojeg Vidoš povrh krave daje Kati i kabao vina. Taj

⁴ Brković, Milko. 2003. Nekoliko poljićkih dokumenata pisanih u selu Truše (XVI. – XVIII. st.). *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 45. Zagreb – Zadar. 201 – 242.

je Vidoř, po svoj prilici, vaŒna osoba jer se spominje i u naraciji isprave za god. 1586. (7. I.). Naime, u njegovoj se kući pred svjedocima ćini kupoprodajni ugovor između kneza Jurja Marijanovića i njegovih sinova na jednoj i njegova imenjaka Vidořa Bogavćića sa sinom Pavlićem na drugoj strani. Po tom ugovoru knez Marijanović prodaje Bogavćiću svoja tri dijela vinograda i zemlje na Krasnomu Docu za 22 tolara. U dispoziciji se navode imena posjeda. Predmet naracije u ispravi za god. 1600. (8. III.) je neka voda koja teće preko zemljiřta Marasa Kurićića, koju pak on *svrće* preko zemljiřta njegova susjeda Petra Kuliřića. O tome se u dispoziciji donosi pravna odluka kuda treba teći ta voda ili potoćić, a ořtećeni dobiva odřteću u iznosu dva i po tolara. Petar Kuliřić je stranka i u pravnom ćinu naracije i dispozicije isprave za god. 1608. (7. IV.), u kojoj od sinovca Ivaniřa Pavlova traŒi zemljiřte u Glavici koje po procjeni strućnjaka vrijedi 12 tolara, a on će njemu u toj protuvrijednosti dati zemljiřte svoga dijela u podvornici. Ugovor je bio sklopljen nakon pristanka obiju strana i potvrđen pred svjedocima. Predmet naracije i dispozicije isprave za god. 1617. (10. IX.) jest kupoprodajni ugovor između spomenutog Marasa Kurićića i Jurete, sina Ivana Tratilovića. Po tom ugovoru Tratilović prodaje Kuraćiću sve svoje oćinstvo za 45 tolara, koju su vrijednost procijenili *cinci* Ivan Rogarić i Stipan Vodan iz Dubrave. Godinu dana kasnije Maras Kuraćić je kupac zemlje u naraciji i dispoziciji isprave za god. 1618. (22. II.). On tu kupuje neku zemlju u mjestu Ovrće od Ivana Barića za 17 tolara, koju su cijenu odredili *dobri ljudi* Pavlić Vidořev i Petar Ozretić. *Pertinencija* dispozicije te isprave donosi toćne međaše i granice gdje se ta zemlja prostire. Kupoprodajni ugovor je takoděr predmet naracije i dispozicije i u ispravi s istom datacijom kao i prethodna u kojem vojvoda Nikola Jelić prodaje dio gaja u Morřćici Pavlu Vidořevu za 55 libara. Taj je gaj Jelić prethodno bio kupio u nekog Sućića pa ga sada prodaje Vidořevu za ugovorenu cijenu u iznosu 55 libara, na řto Vidořev dodaje još dva vedra vina koja su vjerojatno *popivena* prilikom potpisivanja ugovora. Isto je tako predmet naracije i dispozicije kupoprodajni ugovor i isprave za god. 1623. (14. I.), ćija je komplećija kompletna jedna isprava za god. 1628. (4. VI.). U tim ispravama Grgur Borovćić prodaje svojim sinovcima Jurju, Ivanu i Stjepanu parcelu zemlje u Solinama za 6 tolara, a pet godina poslije Mandalina (Mande) Vuković-Borovćić prodaje drugu parcelu svojim sinovcima Jurju, Ivanu i Stipanu za 13 libara. Ugovorene cijene su odredili knez Juriř Barić i Ivan Meteljanović, uz koje se dobrovoljno pridodalo pola vedra vina za »zalijevanje« sklopljenog ugovora. U pertinenciji se navode granice prodane zemlje, a donesen je i podatak da je tećaj tolara tada bio osam libara. Naracija i dispozicija isprave za god. 1701. (30. XII.) donosi odluku poglavara (*katunara*)

sela Ivana Marijanovića i njegovih seljana da Marko Pavlićević i Stipan Velić trebaju zajedno urediti neki kanal koji Marku nanosi štetu u vrijeme velikih kiša. Godine 1705. (20. III.) Kata Perić prodaje Jurju Kapitaniću vrtao za 6 groša ili 10 libri. Naracija i dispozicija te isprave kazuju da je Kati bila neka potreba pa je stoga pred *dobrim ljudima* prodala vrtao Kapitaniću, a pertinencija navodi toćno gdje se taj vrtao nalazio. *Stimaturi* toga kupoprodajnog ugovora bili su Jura Velić i Stipan Vranićević. U naraciji i dispoziciji isprave za god. 1708. (18. XII.) Petre, kći pokojnog Matije Pavlićevića daruje Marku Pavlićeviću i njegovoj braći Matiji i Petru, svojim rođacima, jednu svoju meću, a oni njoj uzdarje od 3 groša i 1 libru koji su joj potrebni za pogrebninu kad joj dođe smrtni ćas, jer je veoma ostarjela i ostala usamljena. Predmet naracije i dispozicije isprave za godinu 1715. (9. IV.) zamjena je zemlje meću braćom Stipanom i Markom Pavlićevićem. Markova se zemlja nalazi u Krću, a Stipanova na Docu i u Ravnicama. Sadržaj naracije i dispozicije isprave za god. 1717. (1. III.) jest kupoprodajni ugovor po kojem Petar Pavlićević, u vrijeme velikog poljićkog kneza Barića, prodaje svome stricu Marku dvije mećice za 18 libri. Mećice su se nalazile u Krnića Docu, a *stimaturi* ili odreditelji cijene bili su Ivan Velić i Petar Pavlićević. Iste godine na 10. prosinca u ispravi knez Ivan Franićević ugovorom daruje Juri Kapitaniću i njegovim sinovima gaj u Dubokom Docu, a oni njemu zauzvrat daju 5 groša i kabao vina. U pertinenciji se dispozicije opisuje gdje se nalazi gaj, a darivanje se zbililo u vrijeme kad je bio u Źupi Poljica velikim knezom Ivan Barić i njegov vojvoda Matija Dragićević, navodi isprava. Slićne su prethodnim naracija i dispozicija i u ispravi u obliku darovnog ugovora za god. 1733. (29. VII.), po kojem Petar Vuković-Sorić daruje svojim rođacima Ivanu i Marku Kapitanić i njihovu sinovcu don Jurju 3 dionice, a oni njemu uzdarje u iznosu od 12 groša. To se darivanje zbililo, kako se navodi u ispravi, u doba kad je u Źupaniji Poljica bio velikim knezom Pere Sinovćić i vojvoda Ivan Kaštelanić. Zemlje se nalaze u okrugu Duće, dvije ispod crkve sv. Marka a treća u predjelu zvanom BriŹine. Jelina, udovica Jurja Barićića, da bi mogla prehraniti svoju djecu, prodaje neke zemlje u Ovrću Ivanu, Marku i don Juri Novakoviću za 25 libara i 5 gazeta, u doba velikog kneza Źupanije Poljica Marka Barića i njegovog vojvode Pavla Juretinovića, navodi naracija i dispozicija isprave za god. 1743. (18. III.). *Dobri ljudi* koji su procijenili vrijednost zemalja su Petar Pavlićević i Petar Sorić, a pertinencija donosi i poloŹaj gdje se te zemlje nalaze. Kupoprodajni ugovor sadrŹi naraciju i dispoziciju u analiziranoj ispravi za god. 1758. (12. IV.) u kojem don Jure Kapitanić kupuje neku zemlju od Ivana Klonibatovića za 4 groša i 6 libara. Zemlja se nalazila u mjestu Bila, koju je Klonibatović bio kupio od Kate Vranićević, a sada je

prodaje iz potrebe. Dispozicija nadalje navodi da je zemlju na prodaju Klonibatović najprije bio ponudio bližnjoj rodbini, pa kad je oni nisu htjeli kupiti, on je prodaje don Juri Kapitaniću. Za tu je prodaju saćuvana i potvrđnica ugovora, ćiji je sadržaj skoro istovjetan s matićnom ispravom. Sadržaj je naracije i dispozicije isprave za god. 1762. (9. III.) takoděr kupoprodajni ugovor između Tadije Klonibatovića i don Jure Kapitanića u svezi triju dijelova zemlje po cijeni 21 libru i 3 soldina. Za istu je ispravu saćuvana i njezina potvrđnica omiškog providura iz god. 1782. (26. VII.). Prvi dio zemlje na prodaju iz te isprave nalazio se na lokaciji Tartari kod Bile, drugi u Dubravici i treći na lokaciji Otoćac u Poljicima. Procjenjivaći ili *stimatori* zemlje u Tartaru jesu Ivan Velić i Juraj Mekinić, u Dubravici Petar Pavlićević i Anton Mekinić, dok za lokalitet Otoćac nisu navedeni. I sadržaj naracije i dispozicije isprave za god. 1766. (9. III.) takoděr je kupoprodajni ugovor u kojem Frane Vidatović i njegovi sinovi prodaju Juri Kapitaniću dio zemlje u Biloj za 10 groša i 6 libara. Tu zemlju Vidatović prodaje sa svojim sinovima, ponudivši ju najprije rodbini, da bi mogao kupiti kuću od Ivana Klonibatovića. Procjenitelji vrijednosti zemljišta jesu Ivan Jelić i prodavać kuće Ivan Klonibatović.

Od sadržaja naracije i dispozicije do sada opisanih isprava odstupa naracija i dispozicija isprave za god. 1767. (16. XI.). One donose kaznu za sve one koji su ogovalali i klevetali Antu Kapitanića i Katu Barićić. Seoski sud je utvrdio da su priće neistinite te stoga nakon dispozicije slijedi sankcija koja ukljućuje materijalnu kaznu, naime, plaćanje iznosa od 50 groša i *rezanje jezika* onomu tko bude i dalje klevetao navedene poštene ljude. Posljednji analizirani primjer poljićke isprave s ponešto diplomatskog sadržaja u naraciji i dispoziciji jest isprava o diobi baštine obitelji Franićević god. 1783. (6. II.). Zanimljivost je sadržaja naracije te isprave što donosi rodoslovlje navedene obitelji iz sela Zastinja i Truše, a dispozicije što donosi niz toponima, naćin diobe zemlje ili *bašćine* među rodbinom, cijenu zemlje u novcu, sastav povjerenstva za izmjeru diobenih dijelova, navođenje naziva crkava kojima su posvećene, blizu kojih se nalaze te zemlje i slično. Osobito upada u oći podatak da dispozicija te isprave *navodi 12 diobenih dijelova zemlje*, koju treba podijeliti među ćlanovima obitelji Franićević. Iako je to XVIII. st., ta isprava oćrtava jednu od posljednjih slika i ostataka ustroja srednjovjekovnog hrvatskog društva na podrućju »Republike« Poljica. Isto tako u većini drugih poljićkih isprava prisutan je pojam *bašćine* i pojam *dobrih ljudi*, koje prije toga nalazimo u srednjovjekovnim bosansko-humskim ispravama.⁵

⁵ Izvornici se analiziranih isprava trenutno nalaze kod autora ovog rada.

5) Svjedoci

Iz formule svjedoka poljičkih isprava saznajemo za mnoga poljička prezimena do XIX. stoljeća, naselja u kojima žive te dosta drugih podataka važnih za povijest »Republike« Poljica. Mjesto formule svjedoka u tim ispravama je ustaljeno nakon dispozicije. Evo nekoliko uopćenih primjera formule svjedoka u predmetnim ispravama: *I tome su svidoci Stipan Marković Ivan sin Miovila Rogarića i Eorai(!) Bubrigović s Naklic i znaj sve selo Zastijne i Truše. I na to biše svidoci dobri ljudi i virovani knez pojlički Nikola Sučić i Jure Jurjević iz Jesenic i Petar Stipanović is Truš i Jure kneza Sučića sin i veće dobri ljudi. I na to biše svidoci dobri ljudi i plemenit Marko sina kneza Ivana Barića i Pavlić Vidošev i Marko Stipanov i veće dobri ljudi. I na to biše svidoci dobri i virovani knez Radoš Sučić i knez Pava Skarić Ivan Petrović is Truš. I na to su svidoci dobri ljudi i virovani Grgur Vitković i negov sinovac Stipan Ivan Petrov i Petar sin Ivana Vladisalića i Lovrin Brajaković. I na to su svidoci dobri ljudi i virovani Stipe Marasov i Stipan Pavlićev i Vicko sin pokonoga Grgurice Jurišića i Jura Pavulin ja Vicić bih svidok zgora pismu. I na to biše svidoci dobri ljudi i virovani Ante Parmizani iz Omiša i knez Mate Marin i veće dobri ljudi. I ja vojvoda Nikola Jelić potvarćujem sve pismo kako je zgora pisano ja Antonij Parmizanić bi svidok na istomu pismu zgora pisanomu. I na ovo biše svidoci dobri ljudi i virovani gn. don Vicko Žarković Petar sin Markićev Jura sin Paola Barnićeva i veće čeladi. Pri svidoci Markom Ozretićem i Lukom Jakovičićem s Naklic odsudi ja isti Ivan Marijanović s ostalima budući katunar od sela i prokaratur od p. Župe Poličke. I na ovo su svidoci dobri i virovani ljudi gn. do. Mati Glavinović kurat o Tugar i Frane Lozić sin Žilin is Kruga. Ja do. Matij Glavinović kurat od Tugar. Na ovo p. pismo biše svidoci dobri i virovani ljudi isti stimaturi p. Jure Kapitanić i Jure Jakovičić ki će se podpisat svojom rukom ja Jura Jakovičić svidok i cinac kako je zgora. Svidoci (na drugoj stranici): Svidoci zvani i mojleni od obe strane p. Jure Kapitanić i Petar Pavlićević. I na hovo su pismo svidoci p. knez Ivan Kapitanić i p. Matij i Luka Velić. I na hovo su pismo svidoci p. Marko Pavlićević i p. Matij Velić. I na ovu darovšćinu biše svidoci vridni i pošteni ljudih mnogo p. gn. knez Ive Novaković i p. Pjero Dišmanić iz grada Omiša ki će se rećeni podpisati svojom rukom Ivan Novaković svidok kako je zgor i podpisa se svojom rukom io Pietro Dismanich fu(?) presente quanto di sopra 1767. jenara na 20. ovo neka se znade primismo pineze ke su bile dane kako u ovomu pismu od Brižin groša — šest a uzesmo na poziralu groša šest i tako osta Sorić liber. I na ovo su pismo svidoci p. Pava Pavlićević i p. Mijat Baričić. M. I na ovo su svidoci p. (poštovani?, plemeniti?) Marko Vicićević sin pok. kneza Pave Ivan sin pok. Matija Velića. I na ovo su svidoci koji će s(e) podpisati svojom rukom ja knez Marko Barić svidok na ovo pismo kako je zgora. Ja knez Anton Marijanović svidok kako je zgor. I na ovo pismo jesu svidoci isti cinci ozgor pisani nebudući ozgor imenovani Vidatovići rekoše da su nudili parvo svu*

bližiku po običaju i zakonu poljičkomu i netiše vazest zato uze isti gn. dom Jura. I to se prigodi p. vojvoda Tadija Bašić z Dubrove i po. Matij Jurišići Ivan Stipanić rečeni Bešlić, i Petar Tomazet i Skočibuh.⁶

6) Pisari

Pisari ili notari neobjavljenih poljičkih isprava većinom su svećenici, ponajviše kapelani, ili pak općinski kancelari. Poljički su svećenici, po svoj prilici tijekom školovanja uz teološke predmete bili obrazovani i vještinom pisanja isprava. U pojedinim se ispravama navodi izraz *notar*, ali u većini je primjeraka upotrijebljen hrvatski izričaj *pisar*. I ta diplomatska formula, bolje rečeno dio formule koroboracije, uz ime pisara donosi i poneke druge podatke za povijest Poljica. Formule su pisara pojedinih predmetnih isprava sljedeće: *I ja dom Ivan Ejrjević iliti mladi Ligutić kapelan dolački i notar počtovane Općine Pojličke budući mojlen od obadvije strane virno pisa prid svidoci više pisanimi. I ja d. Jura Radatović budući kapelan pisa pravo i virno čujući od obe strane ni priloži ni odloži nego ča čuh od obe strane. I ja do. Pava Novaković pisah pravo i virno buduć molen od obe strane. I ja don Stipan Barić budući u to vrime kapelan dolački pisa pravo budući obi rečene strane zajedno. I ja dom Pava Novaković pisah pravo i virno budući molen od obe strane a budući kapelan dolački u to vrime. I ja d. Pava Novaković pisa pravo i virno budući mojlen od obe strane i budući kapelan dolački u to vrime. I ja don Pava Novaković pisa pravo i virno čujući od ust nihovih a budući kapelan dolački u to vrime. Pisa d. Jura Barić slišajuć zgor imenovani ni priloži ni odloži. Pisa pravo i virno ja d. Jura Barić kurat o Tugar budući mojlen od obe strane. Pisa u viru kako je zgora ja don Jura Barić kurat od Tugar zvan i mojlen od obe strane. Jah dom Gargur Junušić kurat od Tugar pisa kako sluša od stisti(!) u viru. Ja do(m) Gargur Junušić kurat od Tugar pisa slušajuć(!) od ust isti i bu(du)ći molćen. Ja don Jura pisa mojom rukom. Ja do(n) Marko Rudanović budući zvan od jedne i druge strane dogovorno pisa u viru kako zgor M. Ja dom Ivan Kružićević kapelan o Tugar pisa slušajući obe strane. Jah dom Vid Lukačević kapelan Tugar slušajući od obe strane pisa. Ja dom Jura Ugrinović kapelan u Tugar pisa slišajući od obe strane kako je zgora u viru. Ja knez Marko Vojinović čini pisati, koji sliša govorenje. Ja Ivan Bugardelo pisa, i bih cinac, i miraoc. Dakle, pojedina imena i funkcije pisara poljičkih isprava jesu: don Ivan Erljević, dolački kapelan; don Jura Radatović, dolački kapelan; don Pavao Novaković, dolački kapelan; don Stipan Barić, dolački kapelana; don Jura Barić, tugarski župnik; don Grgur Junušić, tugarski župnik; don Marko Rudanović; don Ivan Kružićević, tugarski kapelan; don Vid Lukačević, tugarski kapelan; don Jura Ugrinović, tugarski kapelan; knez Marko Vojinović, Ivan Burgadelo, koji uz to ima ulogu procjenitelja i mje-*

⁶ Isto.

ritelja, i mnogi drugi.⁷ Iz ovoga se popisa može vidjeti da su isprave, primjerice u selu Truše u navedenom razdoblju najprije pisali svećenici župe Dolac, a onda župe Tugare. Poneki od tih notara na ispravu stavljaju svoj znak ili samo početno slovo svoga imena, a većina ih navodi svoje ime i prezime s dužnošću koju obnašaju.

7) Komplecija

Komplecije ili dodatci naslovljenih poljičkih isprava uglavnom sadržavaju kratku registru s adresom destinataru isprave. Ako je prijepis, onda donosi naznaku odakle je isprava prepisana i datum prijepisa. Ponekad donosi prijevod cijele isprave na talijanski jezik.

Ovom diplomatičkom analizom ni izdaleka nije iscrpljena sadržajnost ostalih diplomatičkih formula u naslovljenim neobjavljenim poljičkim ćirilčnim ispravama. Neke su od njih uključene u druge, osobito *inskrpcija* i *koroboracija*, a pojedine nisu učestale pa smo ih ispustili analizirati.

* * *

Zaključno i opetovano rečeno, naslovljene neobjavljene poljičke ćirilčne isprave jesu diplomatička građa u obliku isprava u širem smislu riječi. One su po svome sadržaju kupoprodajni ugovori, pisma, oporuke, priznanice, sudske presude, otpisi, kratki povijesni i teološki traktati, popisi poreznih obveznika, popisi dužnika i vrste zaduženja, popisi misnih intencija, recepti za liječenje pomoću bilja, vremenske prognoze, gradnja raznih objekata i slični pisani dokumenti tadašnjeg življenja, nastali na prostoru između Splita i Omiša, u vremenskom razdoblju od XVI. do početka XX. stoljeća. Te se ćirilčne isprave danas nalaze u raznim ustanovama i kod pojedinaca, koji su navedeni u uvodnom dijelu ovoga teksta. Pretpostavljam da su sve te navedene male zbirke dijelovi velike zbirke *isprava poljičkih knezova Novakovića*, koja se nalazila u Omiškom arhivu, u sastavu Državnog arhiva u Zadru, a danas joj se trag netragom zametnuo, vjerojatno *talijanaškom selekcijom arhivalija*.

Izvornici tih isprava ne donose sasvim jasne nazive za pismo kojim su pisane, osim uopćenog naziva *hrvatsko (arvacko) pismo*, *arvaska slova naša*, *rvaska slova*, *pismo hrvatsko* i slično, a sam govor koji se tim pismom zapisuje naziva se *arvaski*, *jezik rvaski*, *arvaski jezik*, *naš jezik arvacki slavni* i slično. Kasnije se to u dnevnom komuniciranju naziva *hrvačica*, *glagoljica*, *bosanica* ili *bosančica*. U znanstvenim krugovima to je uglavnom *varijanta ćirilice*, to jest *bosanica*.

⁷ Isto.

Struktura je tih isprava, iako se radi o kraju XV. do kraja XIX. stoljeća, veoma slična strukturi starohrvatskih isprava, osobito njihovim *potvrdnicama*. Zapravo, od svih krajeva Hrvatske ta se sličnost u strukturi isprave zadržala najviše u Źupaniji, kasnijoj »Republici«, Općini i KneŹiji Poljica. S druge strane postoji velika sličnost poljićkih isprava i sa srednjovjekovnim ispravama bosansko-humskih vladara i velmoŹa, osobito humskih velmoŹa, Źto je i razumljivo zbog etnićke i zemljopisne cjelovitosti. Usporedbom s ispravama starijih kancelarija, bez obzira na vremensku udaljenost, diplomatskićko-paleografska analiza pokazuje da su pisari poljićkih isprava tijekom svoje diplomatskićke naobrazbe imali pred sobom uzorak formulara starohrvatske i humsko-bosanske srednjovjekovne isprave. Na temelju analize isprava kancelarije hrvatskih narodnih vladara i isprava kancelarije bosansko-humskih vladara i velmoŹa i njihove usporedbe sa starijim poljićkim ispravama, moŹe se reći da je put poljićke isprave tekao ovim pravcem: Izvornost i matićnost je u starohrvatskoj kancelariji, dalmatinskom notarijatu i crkvenim spisima. Odatle se Źiri prema kasnijem teritoriju Huma i Bosne, a onda se, Źto je jedinstveno, na kraju humskog i bosanskog srednjovjekovlja, vraća s potonjeg teritorija ponovno u Poljica. Opetovano i kratko rećeno, usporedbom s ispravama starijih kancelarija diplomatskićka analiza pokazuje da su stariji *pisari poljićkih isprava slijedili formulare starohrvatske i humsko-bosanske srednjovjekovne isprave*. Ta se sličnost osobito zrcali u bosansko-humski ćirilskim ispravama, a posebno u ispravama bosanskih i humskih velmoŹa i knezova, tim više Źto su im jezik i pismo identićni. Stoga se i na primjeru poljićkih isprava ponavljaju pravci kulturnih kretanja i utjecaji na poljićku ispravu od kraja srednjeg vijeka pa nadalje. Prema mojim saznanjima, prvotna izvornost i ujedno tradicija poljićke isprave je, dakle, u starohrvatskoj kancelariji, s utjecajem dalmatinskog notarijata i crkvenih isprava, odakle se Źiri prema kasnijem Humu i Bosni, a onda se tijekom i krajem humskog i bosanskog srednjovjekovlja ponovno iz Huma i Bosne vraća u Poljica da bi se tu zadržala cijelo razdoblje novog vijeka.

Materijal na kojem su pisane naslovljene i uopće poljićke isprave od kraja XV. stoljeća u pravilu je papir venecijanske provenijencije. Pismo kojim su pisane poljićke isprave najprije je *glagoljica*, zatim od kraja XV. stoljeća *bosanica* ili *rvacko* pismo, koje se više puta naziva i *glagolica*, a od poćetka XVI. stoljeća više puta nalazimo i prijevode na talijanski jezik.

Općenito uzevŹi, većina neobjavljenih poljićkih isprava pisana je prema odrećdenim diplomatskićkim formularima koji pak sadrŹe konvencionalne dijelove isprava, to jest uvod ili protokol, tekst ili kontekst (korpus) i zakljućak ili eshatokol. Unutar ta tri dijela sadrŹane su u većem broju diplo-

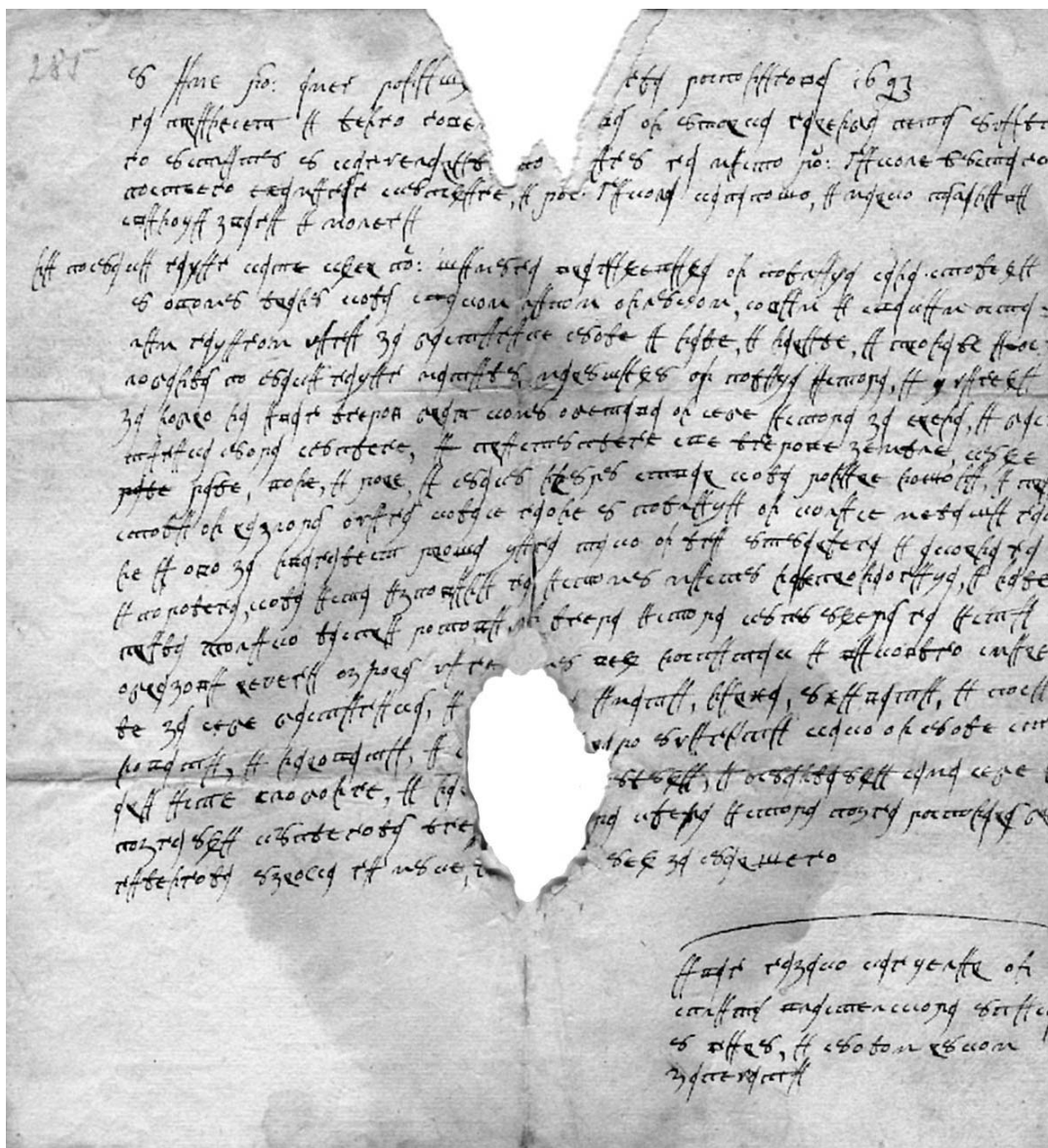
maticke formule, koje su veoma ujednaćene a formulari, po kojima su pisane te isprave, skoro su identićni.

S druge strane, u diplomatskoj strukturi poljićkih isprava nastalih izvan Poljica nije strogo poštivana općenitost isprava odnosno konvencionalnih dijelova. Diplomatske su formule tih isprava ispremještane, manjkave i neujednaćene. Zastupljene su formula intitulacije, inskripcije, promulgacije, peticije, naracije, dispozicije s pertinencijom, koroboracije, svjedoka, datacije, notara i komplecije, ali neujednaćeno pa stoga svaka isprava ima svoj formular. Primjetno je da formula invokacije nije baš često sadržana u poljićkim ispravama koje su pak nastale izvan poljićke kancelarije, iako se predmetom i sadržajem odnose na područje Poljica. Primjerice, poljićke isprave pisane u zadarskoj kancelariji razlikuju se po svojoj strukturi od onih suvremene poljićke kancelarije. Kako poljićke isprave nastale u zadarskoj kancelariji ne sadrže formulu *invokacije*, one najćešće zapoćnju s formulom *intitulacije*, a mjesto te diplomatske formule najćešće je na poćetku, ali iznimno mođe biti i na kraju, kao npr. u jednoj ispravi iz god. 1723. (10. IX.) i 1780. (1. VIII.) gdje je podređena subskripciji, koja pak sadrži ime kneza i naziv njegove knežije kojoj pripada te oznaku podlođnosti velikom poljićkom knezu. U ispravama pisanima u zadarskoj kancelariji intitulacija je redovito na prvom mjesto i u pravilu navodi mletaćke providure za Dalmaciju i Albaniju – Nikolu Erica, Petra Vendramina, Jakova Bolduna, Jakova Rivu, Jakova Gradeniga, Alviza Foskarinija, a ponekad i neke druge mletaćke dostojanstvenike, odnosno izdavaće isprava. S druge strane, u ispravama pisanima u Poljićkoj »Republici« ona, primjerice, titulira kneza Ivana Novakovića (1723. i 1746.), općenito poljićke knezove i vojvode (1729.) te kneza Andriju Barića (1780.). Susjedna formula intitulacije poljićkih isprava iz zadarske kancelarije jest *inskrpcija* ili adresa. U nekoliko je slućajeva spojena sa *salutacijom*. Primatelji zadarsko poljićkih isprava jesu neimenovani veliki poljićki knezovi, zatim knez Ivan Kapitanić, don Mate Karaman, Ante Mišejević, veliki poljićki knez Frane Pavić (1773.), knez Jure Jelić, veliki poljićki knez Ivan Jeronćić (1777.), Jure Vidat, knez Anton Kapitanić, to jest, ako je isprava pisana u Zadru adresirana je na primatelja u Poljicima i obratno, ako je pisana u Poljicima odnosi se na adresu u Zadru. *Salutacija* tih isprava nije ućestala a sastoji se od općenitog pozdrava (*pozdravljenje*), želje za svakim dobrom, od Boga danim dobrim zdravljem i iskazom ustrajnosti u bratskom prijateljstvu. Ona mođe biti i u obliku *devocije* (*Bog vas ćuva*). U prvom dijelu poljićkih isprava te kancelarije također rjeđe susrećemo i formulu *peticije*, koja je spojena s dispozicijom, inskripcijom i s naracijom. Sastoji se od zamolbe, poniznosti, ćinjenja usluge i pomoći za traćeni predmet. *Naracija* ili *ekspozicija*

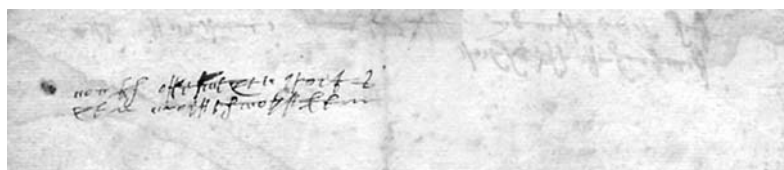
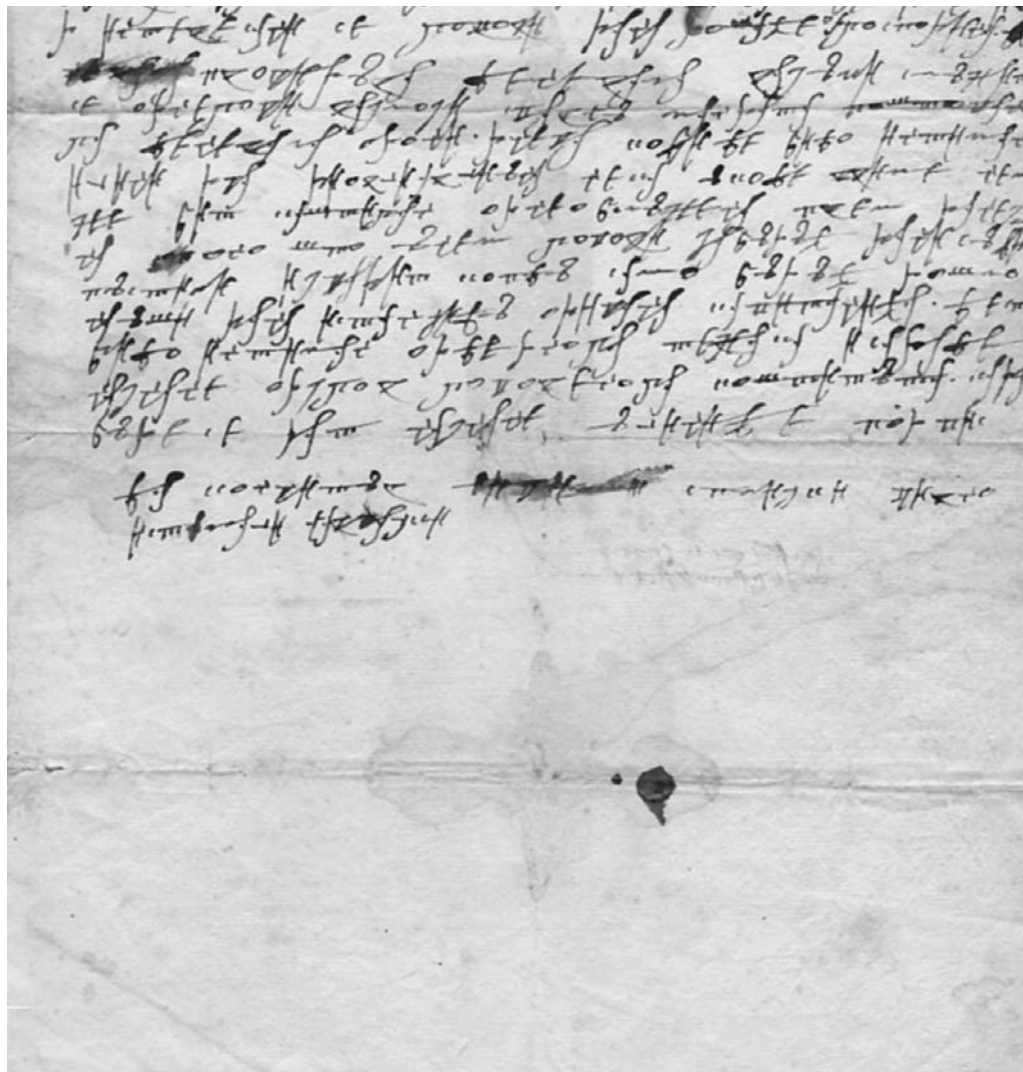
poljičkih isprava svojim sadržajem govori o okolnostima koje su prethodile njihovom izdavanju i donosi dragocjene podatke za povijest doba i prostora o kojima govori. Ona je nakon dispozicije, s kojom je u više primjera spojena, najvažnija diplomatska formula isprava za povijest Poljica, o čemu se više može saznati u povijesnom sadržaju predmetnih isprava, a po svojoj dužini, ovisno o predmetu, može biti kraća i duža. Najredovitija i najvažnija diplomatska formula svih poljičkih isprava je *dispozicija* ili *ekstenzija*. Ona je bit isprave ili dokumenta pa joj pripada središnje mjesto u svakoj ispravi. Na temelju nje kasniji istraživači povijesnih izvora donose određene činjenice za pojedino razdoblje, kraj, državu, upravnu jedinicu i sve druge predmete povijesnog istraživanja, o čemu konkretno u povijesnom sadržaju tih isprava. U poljičkim se ispravama rijetko može susresti i formulu *sankcije*, njene oblike *zakletve*, *pertinencije* i *promulgacije*. U našem se primjeru sankcijom prijeti materijalnom, ponajviše novčanom kaznom, ako se ne izvrši naredba. Zakletvom se iskazuje potvrda o istinitosti iznesenoga u predmetu isprave. Pertinencijom se pojedinačno nabroja posjede, toponime, određuje granice i slično, a ona je uglavnom spojena s dispozicijom. Promulgacija obznanjuje ili iznosi u javnost predmet pojedine isprave ili dokumenta. *Datacija* se poljičkih isprava nalazi uglavnom pri samom kraju. Sastoji se od mjesta izdanja (Poljica ili pojedino selo u njima), dana, mjeseca i godine. U nekoliko je primjera upotrijebljena s naznakom *more Veneto*, odnosno po mletačkom računanju početka godine. Kako su te isprave pisane bosanicom brojke su za dan i godinu u većini primjera označene slovima. *Subskripcija* je jedna od najredovitiji formula tih isprava. Unutar nje je u nekoliko primjera sadržana i intitulacija, u slučajevima kad nije samostalno zastupljena. Svoje su potpise na predmetne isprave stavljali poljički knezovi, vojvode i suci. Oni su ujedno i svjedoci isprava, a pojedini od njih danas su poznate povijesne osobe. Nakon subskripcije obično slijedi formula *komplecije*. Ona uglavnom sadrži kratku registru pojedine isprave. Ujedno iz komplecije, kao i iz drugih formula isprava, saznajemo nazive poljičkih isprava. To su *pismo*, *otvoreno pismo*, *mandat* i *kni-ga*. Najkraće rečeno, poljičke su isprave zahvalan i bogat diplomatski materijal koji je pisan prema ondašnjim normama diplomatike.

PRILOZI

Neobjavljene poljičke ćirilčne isprave

1. Kupoprodajni ugovor od 31. XI. 1623. o imovini između Kate Frančević i Matije Marušića

2. Prijevod s talijanskog na hrvatski izjave don Jure Bartunovića u kojoj izjavljuje da mu nije poznata nikakva providurova naredba, a kad je primi na znanje, onda će je potpisati.

παισιπλάροστε ροσπο^τ
202

Ζημιναστε Ζεμτ & ποπερλδ & πλδμτο :
εσμ πδισ ατθρ & ισθδδ, ζεμτ βλ
εθεπε πολεμτ ροσ: μζου & ορ πτο:
πλτζθε ζεμτ πδ μζπζ & οπζ
βλθεπε πολεμτ μερομτ δλθμζμ
& τεβθρλδ & βδθεμζμ τδ ζτθτθ.
ιθμο & πεπθιε πλτζπθρετθ ζετθ:
ζθ βλθεπε πωπ ζθβζ, τερπθμο:
λθμ & ορ μοτθ μζθε βδθεπε
πολεμτ οπθ πδ μζπζ ροσ:
μζπζζθδ ισομδδμ πλτθου & ζθ
βδμτ πολε & ζεβθ. ζεμτπζμ
ορ ροσ: ρορζ ζεμτβρλθ, & βδμζ
ζεμτπθ
& απλθπζ τθ πεπ οπορζ 1545

πδ πλθθ-θλθρζ
βλθ ζεμτπθ

5. Ive Furiozović piše 5. X. 1545. neimenovanom prijatelju u svezi s nekom pošiljkom.

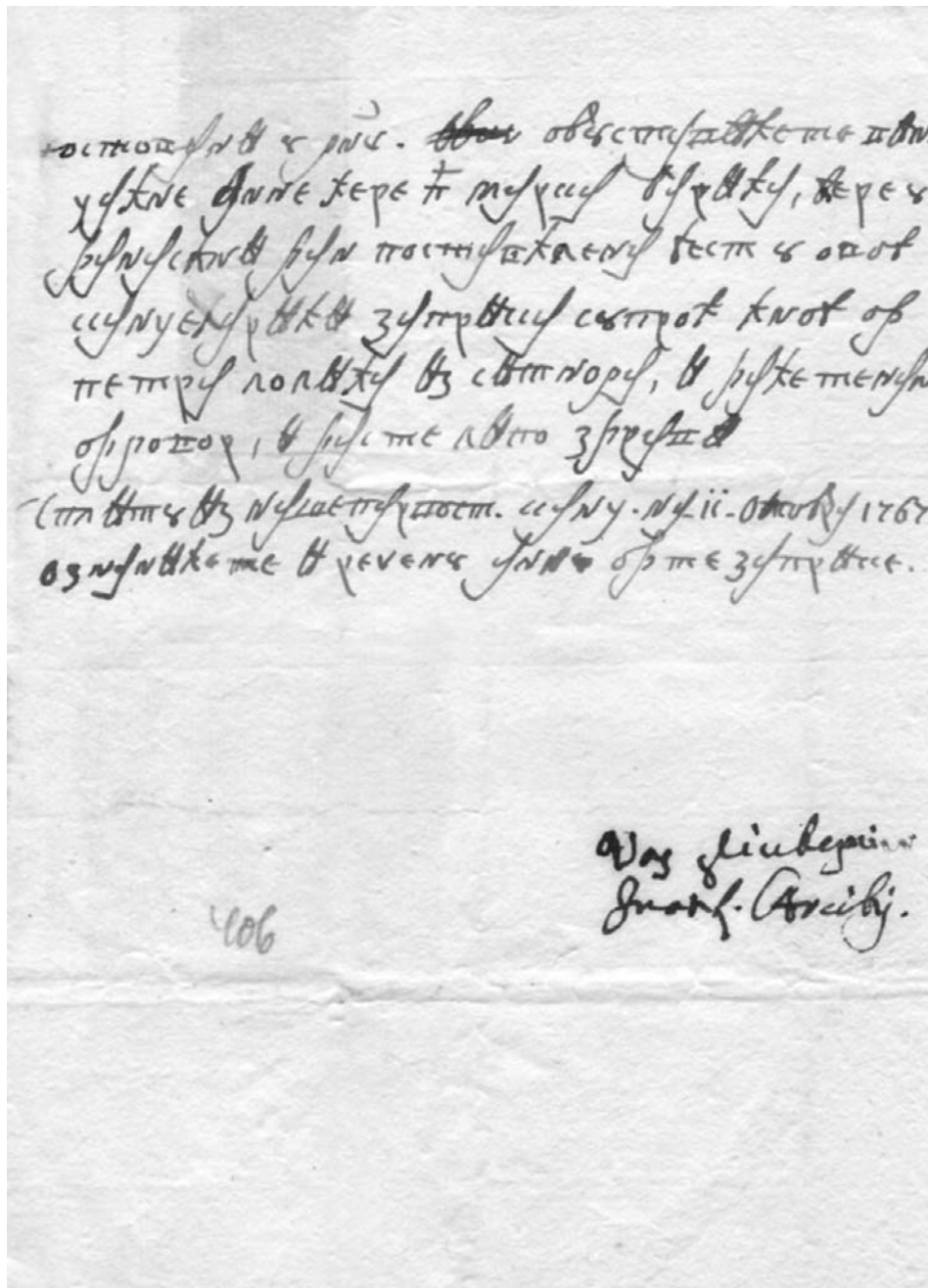
ΠΟΛΙΤΟΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ. ΟΥΚ ΕΧΕΙΤΕ ΜΥΝΗΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΛΛΟΝ
ΑΛΛΗΛΟΙ ΤΙΣΙΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΣΤΙΝ ΟΤΙ
ΜΥΝΗΕΙΣ ΡΙΣΤΡΟΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΥΕ ΟΡ ΠΑΡΕ ΠΡΩΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ, ΠΑΡΕ ΤΡΙΤΗ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΗ
ΝΥΠΟΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΖΥΔΕΝΤΙ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΜΥΝΗΕΙΣ ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ
Ε ΜΥΝΗΕΙΣ ΚΕΥΔΡΟΥ ΜΥΝΗΕΙΣ ΜΕΛΙΤΙΝΟΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΠΕ ΚΕΥΔΡΟΥ, Ε ΝΕ ΟΡΙΣΤΗΘΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΥΚΑΝΟΝ
ΠΟΥ ΖΥΠΟΥ ΚΑΙ, ΟΡΝΑΚΤΗ ΜΑΤΤΕ - ΧΙΛΕΝΣ ΠΟΥ ΟΡ.
ΧΙΛΕΡΟΥ ΕΝΟΜΕΝΑ, Ε ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ, Ε ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ
ΑΠΟ ΖΥΚΑΝΟΥ.
Ε ΠΑΡΕ ΤΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. ΝΟΤΕΜ. 1766

405

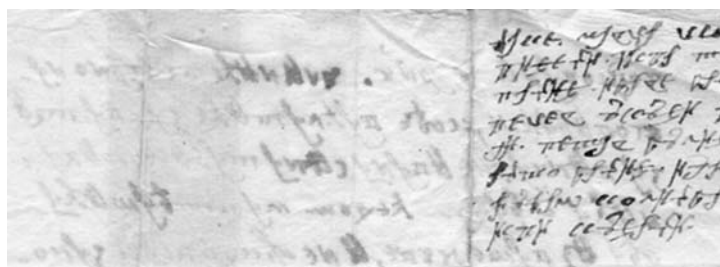
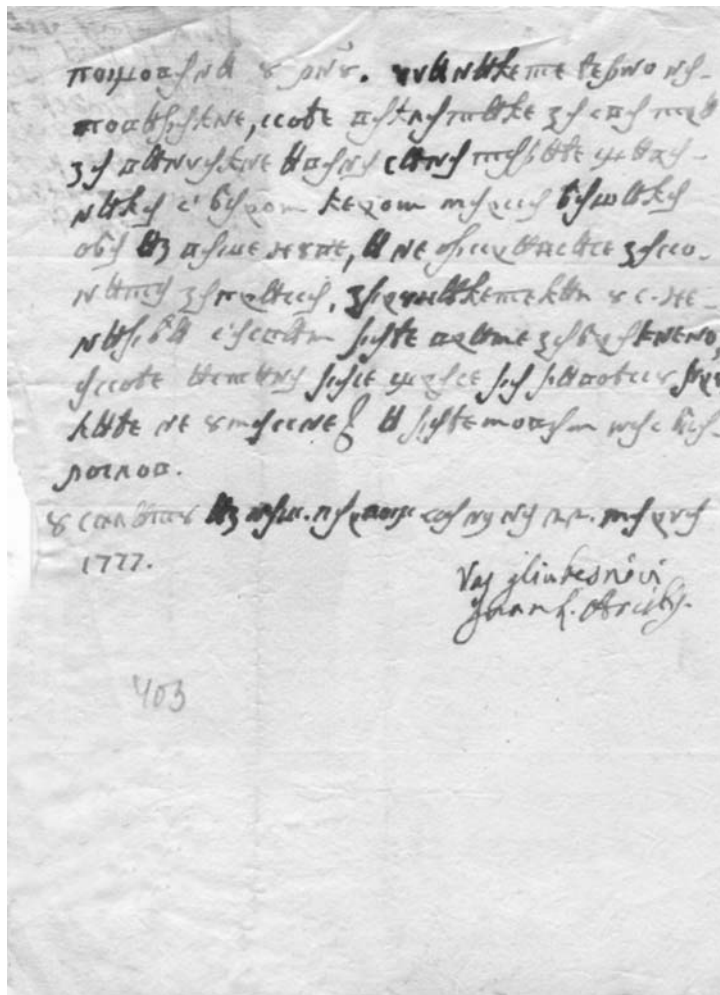
Ποιμένας ο Κοπιδίνου
Ποιμένας ο Κοπιδίνου

ΑΠΟ ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΣΤΙΝ ΟΤΙ
ΜΥΝΗΕΙΣ ΡΙΣΤΡΟΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΥΕ ΟΡ ΠΑΡΕ ΠΡΩΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ, ΠΑΡΕ ΤΡΙΤΗ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΗ
ΝΥΠΟΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΖΥΔΕΝΤΙ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΜΥΝΗΕΙΣ ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ
Ε ΜΥΝΗΕΙΣ ΚΕΥΔΡΟΥ ΜΥΝΗΕΙΣ ΜΕΛΙΤΙΝΟΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΠΕ ΚΕΥΔΡΟΥ, Ε ΝΕ ΟΡΙΣΤΗΘΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΥΚΑΝΟΝ
ΠΟΥ ΖΥΠΟΥ ΚΑΙ, ΟΡΝΑΚΤΗ ΜΑΤΤΕ - ΧΙΛΕΝΣ ΠΟΥ ΟΡ.
ΧΙΛΕΡΟΥ ΕΝΟΜΕΝΑ, Ε ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ, Ε ΡΕΥΕΝΔΡΟΥ
ΑΠΟ ΖΥΚΑΝΟΥ.

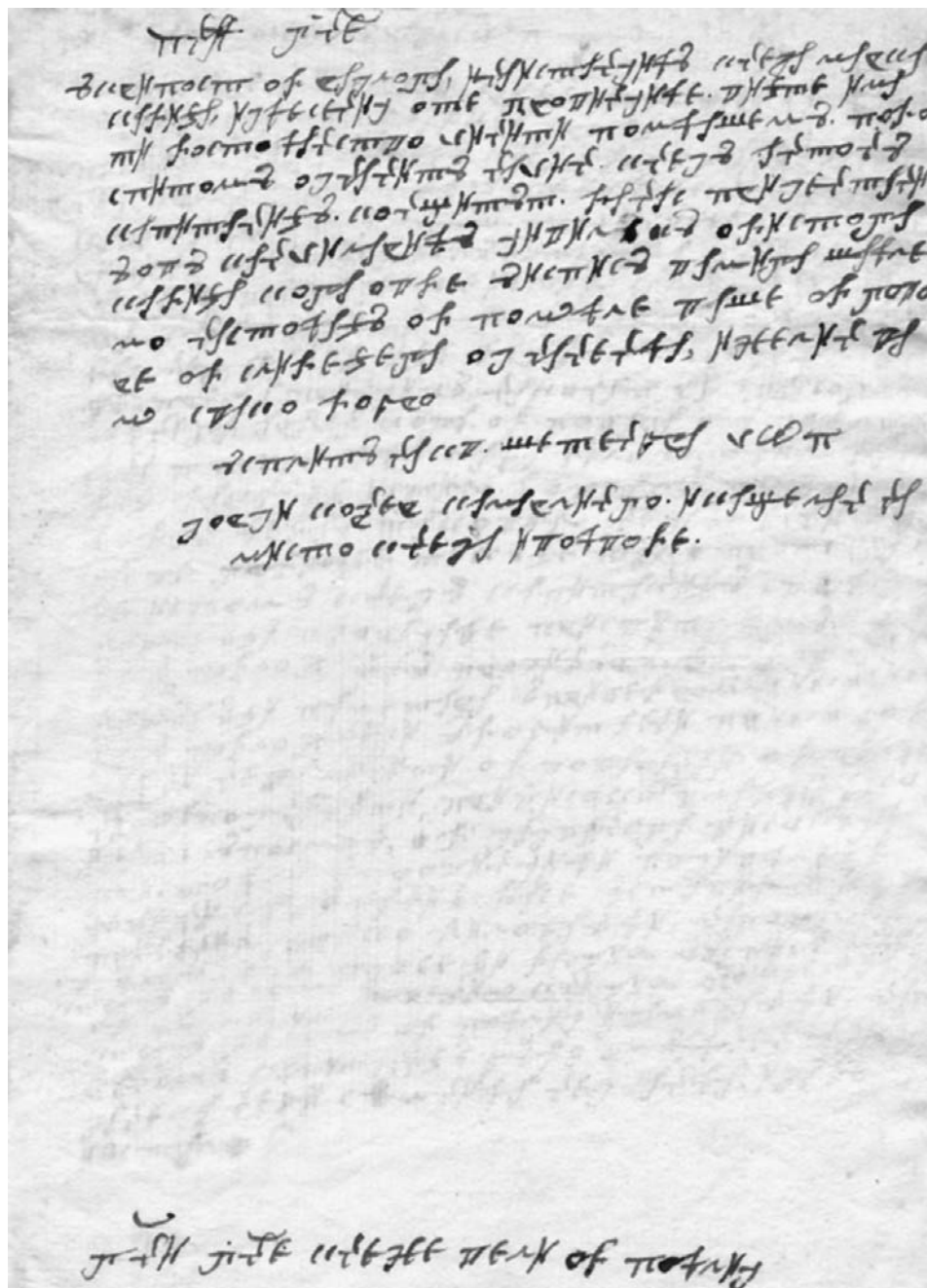
6. Obavijest od 15. XI. 1766. nadbiskupske Kurije župniku sela Naklice da su Mande, kći Mihovila, i Matija Grgurinović razvrgli zaruke te se potonji može vjenčati, ako nema neke druge zapreke, s Mandom Mekinić iz sela i župe Gate.

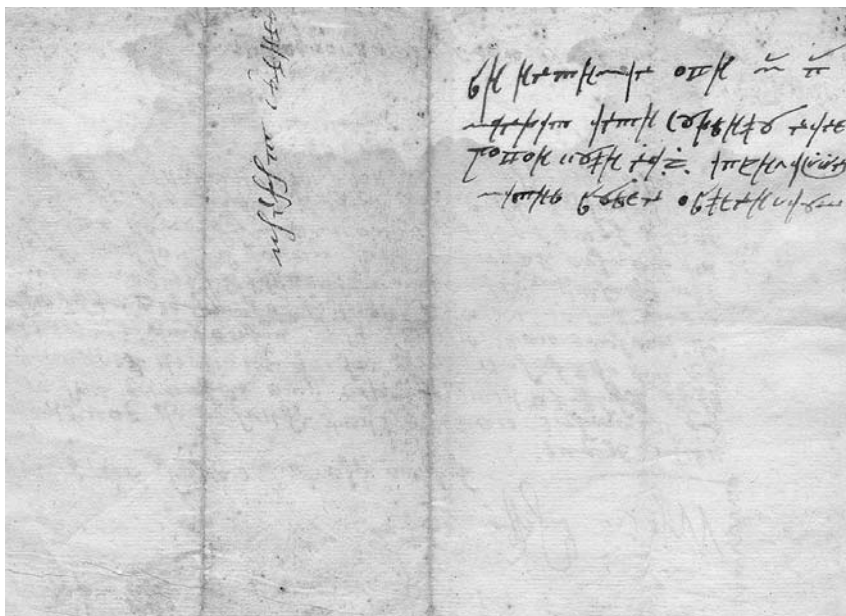
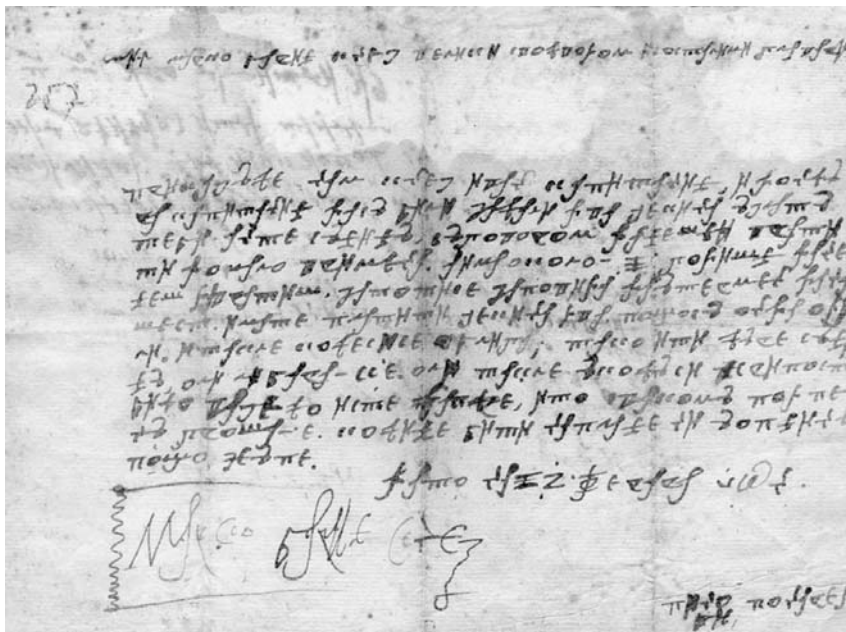
7. Nadbiskupska kancelarija javlja 11. X. 1767. nekom župniku da je Petar Lolić javio zapreku vjenčanja Ane, kćeri pok. Marka Barića.

8. Obavijest od 22. III. 1777. u svezi s vjenčanjem Ivana Štivanića i Bare Bašić po kojoj Nadbiskupska kurija nalaže nekom župniku da sve tri zapovijedi obznani odjednom i da ih vjenča ako se ne nađe zapreka.

9. Zorzi Korner, »kamerlengo i kaštelan«, šalje 22. IX. 1780. velikom poljičkom knezu odluku i poziv Marka Kadića iz Jesenica kome Kapitanić iz Truše pravi neprilike.

10. Naredba kneza Marka Barića od 16. II. 1740. Anti Sućiću da vrati Ivanu i Juri Kapitaniću 2 zlatna cekina, što ih je pozajmio od njih prije deset godina. Isto tako i Jure Sućić mora vratiti posuđenih 25 libara.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or record, dated 18. II. 1740. The text is written in a cursive hand on aged, slightly stained paper. The document is oriented vertically but appears to be a page from a book or a document that has been rotated. The handwriting is dense and fills most of the page. There are some large, decorative initials or flourishes at the bottom of the page. The paper shows signs of wear, including creases and discoloration.

11. Na tužbu kneza Pere Sinovića i njegova roda veliki knez poljički, Marko Barić, donosi 18. II. 1740. zabranu lovljenja ribe Juri Deviću i njegovim sinovima u Sinovićevevi lovištima.

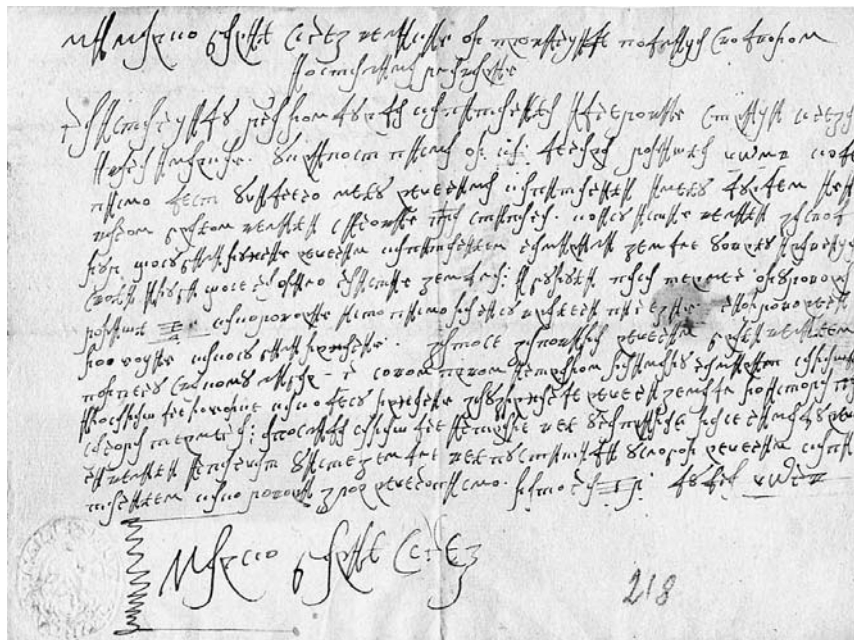
207

Учтљивијем кнезу Јури Новакочићу
у Београду
Кнез Марко Барић
Савјетује кнезу Јури Новакочићу
да подјели са братом кнезом Пером
винограде и траву.

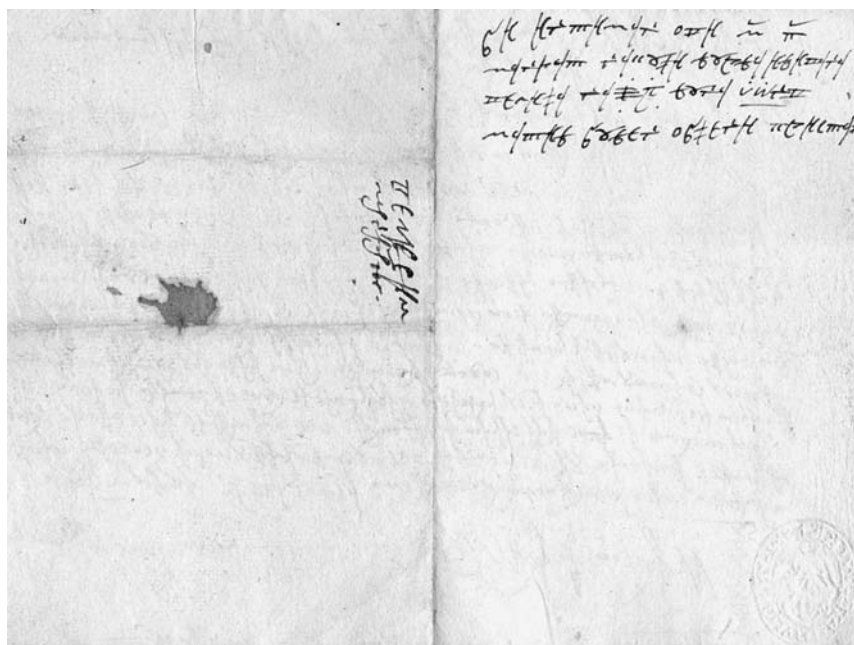
13. V. 1740.

Кнез Марко Барић
Савјетује кнезу Јури Новакочићу
да подјели са братом кнезом Пером
винограде и траву.

12. Knez Marko Barić 13. V. 1740. savjetuje knezu Juri Novakoviću da podijeli s bratom knezom Perom vinograde i travu.

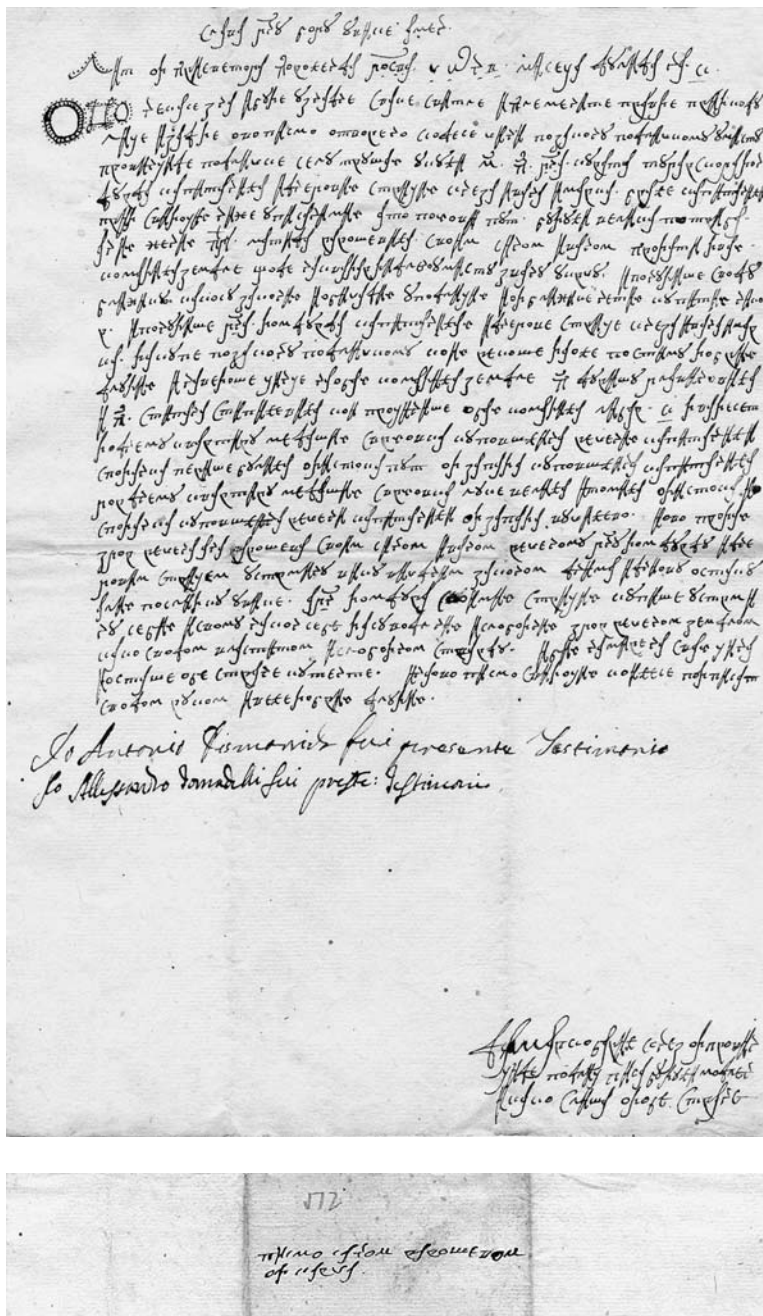

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or decree. The text is dense and written in a cursive hand. At the bottom, there is a signature that reads "Marko Barić" and the number "218".

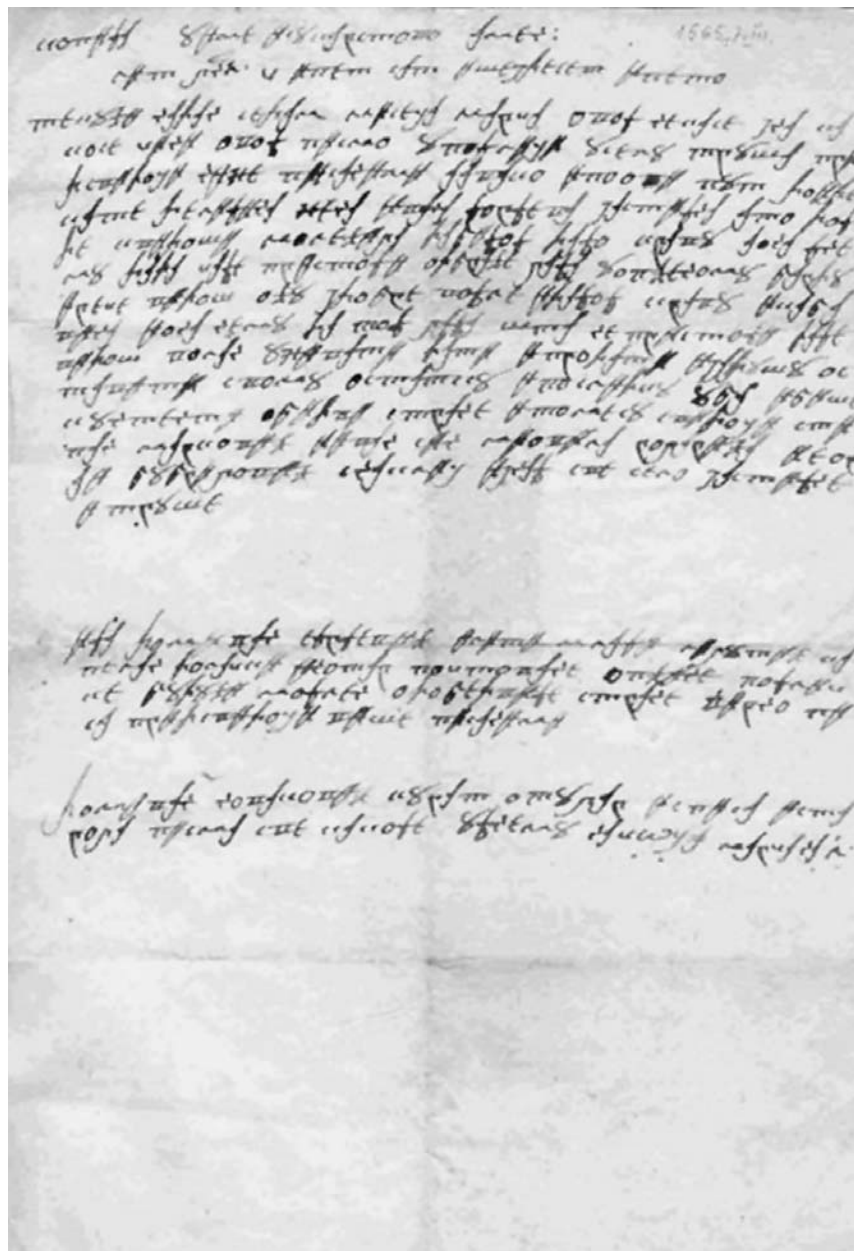

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or decree. The text is dense and written in a cursive hand. At the bottom, there is a signature that reads "Marko Barić" and the number "218".

13. Veliki knez Marko Barić, s vojvodama i ostalim glavarima, zapovijeda 13. VI. 1742. braći Jurju i Ivanu Veliću da plate dug Jurju, Marku i Ivanu Kapitaniću.

14. Don Jura Kapitanić i njegovi stričevi knez Ivan i Marko kupuju 20. VII. 1742. od Ane Rarošević i sina joj Ivana dva komadića zemlje u Krču za 20 libri.

15. Prijepis isprave od 7. III. 1565. koju je 1769. ili 1799. (30. III.) prepisao tugarski župnik don Ivan Novaković, kojom neki Vidoš daje Kati Delinoj, udovi Ivana Jurjeva iz Zastinja, kravu a ona njemu u zamjenu dio općinskog gaja u Brdu koji ju pripada od braće.

118 *Исправа* *18. III. 1753.* *po kojoj Jelina, udovica Jurja Baričića, da bi mogla prehraniti djecu, prodaje neke zemlje u Ovrću Ivanu, Marku i don Juri Novakoviću za 25 libara i 5 gazeta.*

Handwritten text in Cyrillic script, likely a land deed or request. The text is dense and difficult to read due to the cursive handwriting. It appears to be a request for land to feed children, as mentioned in the caption. The text is written in a formal, legalistic style typical of 18th-century documents.

18. Isprava od 18. III. 1753. po kojoj Jelina, udovica Jurja Baričića, da bi mogla prehraniti djecu, prodaje neke zemlje u Ovrću Ivanu, Marku i don Juri Novakoviću za 25 libara i 5 gazeta.

Die unveröffentlichten kyrillischen Urkunden aus Poljica

Zusammenfassung

Im Artikel werden verschiedene unveröffentlichte kyrillisch geschriebene Urkunden beschrieben, die aus Kaufverträgen, Briefen, Testamenten, gerichtlichen Urteilen, kurzen historiographischen und theologischen Schriften, Rezepten, Wetterprognosen, usw. bestehen. Die Urkunden sind ab dem 15. bis zum Anfang des 20. Jahrhunderts auf dem Gebiet der ehemaligen »Republik« Poljica, zwischen Split und Omiš, entstanden. In der Abhandlung wird die Struktur der Urkunden beschrieben und festgestellt, dass sie der altkroatischen und mittelalterlichen Urkunden aus Bosnien und Hum sehr nahe steht.

Ključne riječi: Poljica, isprave, bosanica, diplomatika, povijest

Key words: Poljica, documents, cyrillic script bosanica, diplomatics, history